

Modtager(e): Miljø og Fødevarerministeriet

Indspil til regeringens Natur- og Biodiversitetspakke

Nedenstående indspil til den kommende Natur- og Biodiversitetspakke er udarbejdet af forskere ved Sektion for Terrestrisk Økologi, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet. Indspillet vedrører primært terrestrisk natur og fokuserer på biodiversitet. Det kan bemærkes, at der aktuelt er 9 sektioner på AU/Bioscience, der er involveret i forskning og rådgivning relevant for biodiversitet, og at det ikke inden for rammerne af forslagsrunden har været muligt at udarbejde et fælles DCE notat som indspil i processen. Indspillet er følgelig ikke et samlet indspil fra AU/DCE. Emnet er meget bredt, og vi har i indspillet primært peget på nogle overordnede aspekter og prioriteringer, det vil være væsentligt at inddrage i udarbejdelsen af en Natur- og Biodiversitetspakke. Disse er sammenfattet i 10 overskrifter, der er uddybet nedenfor. Nogle indsatser, som bedre naturpleje, må iværksættes på meget kort sigt, medens andre, vedrørende arealanvendelse og planlægning, må forventes at skulle virke på længere sigt.

Indsats på alle arealanvendelser

Alle arealanvendelser har et naturindhold - og bidrager i større eller mindre grad til den samlede biodiversitet. Det gælder både by-natur, natur i agerlandet, naturindhold i produktionsskov; og naturtyper som den lysåbne, plejkrævende natur som enge, overdrev og heder; naturtyper som moser, søer og vandløb, naturskov, kyst- og klit-natur. Det er vigtigt, at en natur- og biodiversitetspakke indeholder tiltag, der kan forbedre naturindholdet for alle arealanvendelser og naturtyper, fordi forskellige habitater er levested for forskellige arter.

Forøgelse af naturarealet

Naturindholdet og bidraget til biodiversiteten er imidlertid særligt stort for de egentlige naturarealer som lysåben natur og naturskov. Danmark er det mest intensivt dyrkede land i Europa og helt i bund hvad angår beskyttet natur. Danmark er det EU-land, hvor den mindste del af landarealet (8,4%) er beskyttet gennem EU's naturdirektiver; og hvor den næstmindste del af den beskyttede natur er i gunstig bevaringsstatus

(5%). En indsats for natur og biodiversitet må nødvendigvis omfatte både en forbedring af tilstanden for den eksisterende natur – og en forøgelse af naturarealet. Det er samtidig væsentligt, at en forøgelse af naturarealet giver prioritet til et bredt spektrum af naturtyper, specielt de mest pressede, og fx ikke udelukkende sker i ådalene og / eller i form af øget areal med naturskov. En indsats for genskabelse af naturlig hydrologi og fjernelse af næringsstoffer kan forøge værdien af nye naturområder.

Mere sammenhængende natur

En væsentlig årsag til den dårlige tilstand af den eksisterende natur er, at naturområderne er små og fragmenterede. En forøgelse af naturarealet må målrettes mod at skabe større og mere sammenhængende naturområder og sammenhæng og spredningsveje for arter i landskabet. Det er vigtigt, at der også skabes større og mere sammenhængende områder med lysåben natur. Det vil ofte være lettest at genskabe lysåben natur på områder, der i nyere tid er tilplantet som plantager, medens det kan være vanskeligere på arealer, der har været dyrket i omdrift. Naturskov kan lettest skabes med udgangspunkt i eksisterende skov.

Reduceret belastning med næringsstoffer og pesticider

Næringsstoffbelastning, specielt med ammoniak, er en anden faktor, der medvirker væsentligt til den dårlige tilstand af naturen. En fortsat reduktion af ammoniakbelastningen er væsentlig for bevarelse af biodiversiteten. Reduktion i udledningen af kvælstof er nødvendig, både lokalt omkring kvælstoffølsom natur og regionalt, hvor den regionale baggrundsbelastning overskrider tålegrensene.

Belastning med pesticider fra landbrugsdriften kan desuden spille en rolle i randzoner og for småbiotoper, hvor belastningen kan have en negativ effekt på diversiteten af både planter og insekter.

Mere og bedre naturpleje

Meget af den i dag beskyttede natur er opstået ved, og har været afhængig af en tidligere, ekstensiv drift, der i dag må erstattes med naturpleje. Naturplejen skal i dag desuden modvirke påvirkninger fra nuværende og tidligere luftforurening, invasive arter mv. Plejebehovet opfyldes imidlertid langt fra med den nuværende indsats. Manglende midler til naturpleje medfører, at en væsentlig del af arealet med plejkrævende natur slet ikke plejes, plejes utilstrækkeligt, med plejeformer, der ikke er tilpasset de enkelte naturområder og naturtyper eller mosaikker heraf, og / eller med en for ensartet indsats på for store arealer. Det er desuden et problem, at en væsentlig del af naturplejen finansieres af landbrugsstøttemidler, og i dag i stor udstrækning er underlagt regler, der ikke er optimale for naturbevarelse. Dette kan ændres både gennem den nationale udmøntning af ordningerne og gennem den kommende revision af EU's landbrugs- og landdistrikt ordninger.

Prioritering efter brandmandens lov

Enhver indsats forudsætter prioriteringer. 'Brandmandens lov' bør være udgangspunkt for prioriteringerne i den kommende Natur- og Biodiversitetspakke. Af den følger, at der gives første prioritet til bevarelse af den endnu uskadte natur i god tilstand og med lang kontinuitet – og at denne beskyttes mod trusler og sikres nødvendig pleje. Beskyttelse af velbevaret natur mod skadelige påvirkninger, fx næringsstoffbelastning og manglende pleje, har anden prioritet. Genoprettelse og udvidelse af forringede naturområder har tredje prioritet, og reetablering af nye naturområder i sammenhæng med eksisterende har fjerde prioritet.

Stærkere natur- og artsbeskyttelse

Naturbeskyttelsesloven og implementeringen af EU's naturdirektiver bør forbedres som en del af en Natur- og Biodiversitetspakke. Natura 2000 arealet bør forøges og bilag 1 naturtyperne sikres beskyttelse også uden for Natura 2000 områderne. Det er et skridt i den rigtige retning, at § 3 naturen igen beskyttes mod gødskning og sprøjtning, men der mangler virkemidler, der fx kan sikre en drift/ pleje, der både beskytter naturtyperne og naturindholdet – og fx også kan medvirke til, at habitatnatur udenfor Natura 2000 områderne opnår gunstig bevaringsstatus. Dette kan, for en del af § 3 arealet, kræve naturgenopretning, genskabelse af naturlig hydrologi og fjernelse af næringsstoffer.

Selv med en forøgelse af naturarealet og en bedre forvaltning heraf, vil der være behov for en målrettet indsats for bevarelse af truede arter. En sådan indsats vil imidlertid i nogen udstrækning kræve et styrket viden- og datagrundlag.

Planlægning med plads til natur

Mere plads til natur vil betyde mindre plads til andre arealanvendelser som by, infrastruktur, land- og skovbrug. Virkemidler til at frigøre areal til mere natur kunne omfatte jordfordeling og udtagning af lavproduktive land- og skovbrugsarealer, omlægning af ekstensiverede og braklagte arealer til natur – med sikring af naturpleje, tættere men grønnere byer med større naturindhold og mere bynær natur, oprydning af ubrugte bygninger og lidt-benyttet infrastruktur i det åbne land, og en indsats for natur på ruderat-arealer. Naturhensyn kan desuden styrkes ved planlægning af ny infrastruktur og i VVM-processen.

Mere natur i agerland og produktionsskov

Naturindholdet kan øges på arealer, der anvendes til land- og skovbrug, både ved fremme af driftformer og tiltag, der understøtter biodiversitet på dyrkningsfladen, ved bevarelse eller genopretning af småbiotoper og hegn, og ved ekstensivering af drift af randarealer / etablering af bufferzoner. Et øget naturindhold i randarealer / bufferzoner kan være vigtigt for at skabe spredningsveje og understøtte sammenhæng i landskabet. Overgangszonerne mellem tørre og våde habitater (den ripariske zone) eller mellem skygge og lysåben natur (skovbryn, skovlysninger) er desuden ofte særlig arts-

rige. 'Conservation agriculture', pløjefri dyrkning efter FAO's forskrifter, skovlandbrug, biologisk bekæmpelse og mange andre virkemidler kan anvendes til at øge diversiteten på dyrkningsfladen. Præcisionslandbrug kan lette etablering af virkemidler til fremme af biodiversitet, som fx lærkepletter og blomsterstriber.

Sammenhæng i politikker

Der er behov for at koordinere politikker vedr. landskabsplanlægning, klima, miljø, og natur og biodiversitet, så der så vidt muligt kan findes synergier mellem de forskellige hensyn. Virkemidler for klima, som skovrejsning, klimavenlige dyrkningssystemer og udtagning af lavbundsjord kan tilrettelægges, så de også gavner biodiversitet. Det samme gælder virkemidler for vandmiljøet, som fx etablering af mini-vådområder. Regulering af landbrugets forurening kan koordineres, så en målrettet regulering ser samlet på effekter af udvaskning af N og P og emissioner af ammoniak. Der er også sammenhænge mellem kvælstofregulering og emissioner af lattergas fra dyrkningsjorden.

Med venlig hilsen

Jesper Bak, seniorrådgiver, AU/Bios

Rikke Reisner, post Doc, AU/Bios

Christian F. Damgaard, professor, AU/Bios

Jørgen Aagaard Axelsen, seniorforsker, AU/Bios

Christian Kjær, seniorforsker, AU/Bios

Anne Mette Lykke, seniorforsker, AU/Bios

Marianne Bruus, seniorforsker, AU/Bios

Mathias E. Kaae, PhD studerende, AU/Bios

Paul Henning Krogh, seniorforsker, AU/Bios

Peter B. Sørensen, seniorforsker, AU/Bios

Yoko L. Dupont, seniorforsker, AU/Bios

Hans Joachim Offenberg, seniorforsker, AU/Bios

Morten T. Strandberg, sektionsleder, Terrestrisk Økologi, AU/Bios